

1. Obiekt

BUDYNEK STAROSTWA - RYNEK nr 4

2. Czas powstania

1828 r.

3. Miejscowość

OLKUSZ

4. Adres

Olkusz, Rynek 4
działka 1584

nr hipoteczny

mapa 79,80,92,93

lub. ewid. gruntów

5. Przynależność administracyjna

małopolskie

województwo

(do 1998 r. woj.katowickie)

gmina

Olkusz

pow. olkusz

6. Poprzednie nazwy miejscowości

-

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975

krakowskie

województwo

Olkusz

powiat

8. Właściciel i jego adres

Urząd Miasta i Gminy

Rynek 2

Olkusz

9. Użytkownik i jego adres

Obiekt wynajmowany na biura
lokalnym instytucjom

10. Rejestr zabytków

Nr A - 1299/83

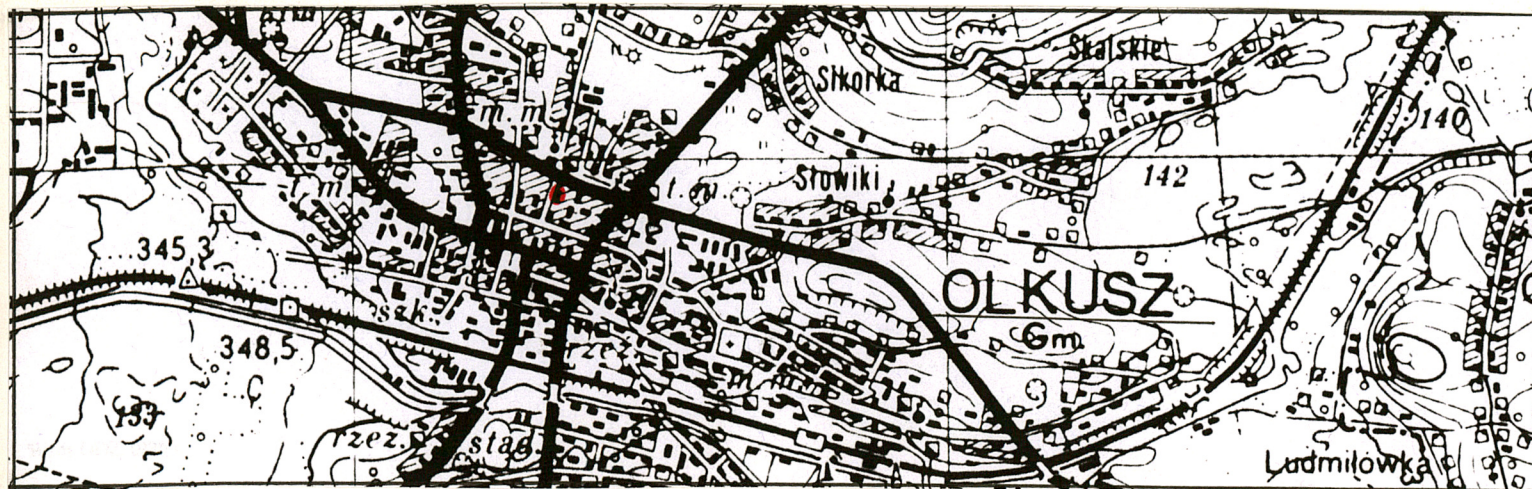
data 05.07.1983 r.

Widok od południowego-wschodu

Widok od południowego-zachodu

Budynek przy Rynku nr 4 wzniesiony został w 1828 r. z przeznaczeniem na urząd starostwa, które znajdowało się w Olkuszu od 1819 r. tj. od włączenia miasta do Królestwa Polskiego. Funkcję siedziby władz powiatowych pełnił obiekt do 1975. Budynek wzniesiony został w stylu klasycystycznym. Wzniesiony został na miejscu dawnej mennicy państwowej z XVI w. króla Stefana Batorego. Przed wzniesieniem mennicy na terenie zajęтым przez obiekt znajdowały się w średniowieczu trzy działki siedliskowe z budynkami, których relikty odkryli archeologowie w czasie wykopalisk w 1990 i 1992-93. Pozostałości murów z zabudowy średniowiecznej znajdują się także w południowo-wschodnim fragmencie fasady istniejącego obiektu. Obecnie część pomieszczeń w budynku wynajmowana jest na biuro różnym lokalnym instytucjom.

Olkusze - miasto w woj. małopolskim na Wyżynie Olkuskiej. Jedno ze starszych miast górniczych w Polsce (prawa miejskie od XIII w.). Miejscowość rozwijała się dzięki eksploatacji rud ołowiu i srebra, osiągając szczyt potęgi w XVI w. W końcu XVI i na początku XVII w. działała tu mennica królewska. Najcenniejszym zabytkiem w Olkuszu jest kościół św. Andrzeja, gotycki, halowy, wzniesiony w XIV w. z kaplicami z kaplicami z XV i XVII w. Wyposażenie z XVI i XVII w. W kościele cenny gotycki poliptyk z 1485 r. Centrum miasta zachowało dawny układ urbanistyczny z fragmentami miejskich murów obronnych.

Budynek starostwa murowany, prostokątny, piętrowy, podpiwniczony. Dwutraktowy. Pośrodku fasady ryzalit pozorny z pilastrami jońskimi i trójkątnym frontonem. Dach trójpołaciowy.

SYTUACJA. Budynek dawnego starostwa w Olkuszu (dom, Rynek 4) zlokalizowany został w zachodniej pierzei Rynku tuż przy jej skrzyżowaniu z ul. Basztową, naprzeciwko kościoła parafialnego p.w. św. Andrzeja. Budynek zajmuje narożną działkę siedliskową o kształcie wydłużonego prostokąta od północy ogrodzoną, od południa zamkniętą obiektem gospodarczym, od zachodu resztkami fortyfikacji miejskich z XIV w. Południowa ściana szczytowa sąsiaduje z północną ścianą szczytową kamienicy Rynek nr 5. Budynek posadowiony został na czterech średniowiecznych parcelach (podział działek pokazany na rysunku na wklepce). W zachodniej części działki przy murze dawnych fortyfikacji odkryte zostały w czasie wykopalisk archeologicznych relikty średniowiecznych budynków. Obiekt frontem skierowany na wschód.

MATERIAŁ, KONSTRUKCJA, TECHNIKA. Budynek murowany z cegły i kamienia, potynkowany. Piwnice ceglano- kamienne sklepienie kolebkowe, w części południowej odkryte (przeprowadzane badania archeologiczne). W tej części piwnice wychodzą poza obrys budynku, prowadził od nich korytarz podziemny do domu nr 29 w Rynku. W części północnej piwnice zachowane, użytkowane. Pomiędzy komorami piwnicznymi późnogotycki portal okrągłolukowy z XVI w. Na parterze w części południowej sklepienie murowane, krzyżowe oraz stropy murowane, żelbetowe. W drugiej części stropy murowane, płaskie. W sieni strop płaski, murowany, na pasach. Nad piętrem stropy murowane, płaskie. Więźba dachowa drewniana konstrukcji krokwiowo-stolcowej. Dach kryty blachą ocynkowaną na deskowaniu. W piwnicach, w kilku komorach, posadzki z wylewki betonowej. W pozostałych komorach brak posadzek - ubita ziemia. W sieni i korytarzach na parterze zachowane posadzki ceramiczne dwubarwne, z płytek układanych w geometryczne wzory. W pomieszczeniach podłogi z desek kładzionych na legarach lub płyt pilśniowych. Na piętrze podłogi z desek kładzionych na legarach, parkiety lub podłogi z płyt pilśniowych pokrytych wykładzinami z tworzyw sztucznych. Na poddaszu podłogi z desek. Schody do piwnic murowane z cegły, potynkowane, jednobiegowe. Schody na piętro żelbetowe, potynkowane, z poręczami mocowanymi do ściany klatki schodowej, jednobiegowe. Schody na poddasze drewniane, z drewnianymi poręczami, jednobiegowe, łamane. Otwory drzwiowe prostokątne lub zwieńczone łukami pełnymi. Stolarka drzwiowa zachowana z czasu budowy obiektu, indywidualna. Drzwi jedno lub dwuskrzydłowe, płycinowe, mocowane w futrynach skrzynkowych. Otwory okienne prostokątne. Stolarka okienna indywidualna, zachowana z czasu budowy obiektu. Okna skrzynkowe, podwójne, trójskrzydłowe, sześciokwaterowe. Balkon od frontu wsparty na sześciu żelbetowych wspornikach, płyta balkonowa żelbetowa, balustrada z żelaznych prętów. Rynny i obróbki blacharskie z blachy ocynkowanej.

RZUT. Budynek wzniesiony na planie wydłużonego prostokąta, szerokofrontowy, symetryczny, z sienią przechodnią, dwutraktowy, z szeregowym układem pomieszczeń. W sieni klatka schodowa na piętro i schody do piwnicy. Pośrodku fasady niewielki ryzalit pozorny.

BRYŁA. Obiekt o masywnej bryle w kształcie leżącego, wydłużonego prostopadłościanu nieznacznie zryzalitowanego od frontu. Piętrowy, podpiwniczony, z poddaszem. Dach trójspadowy od północy, od południa dwuspadowy, przenikający się z dwuspadowym daszkiem nad ryzalitem. Kominy przecinają kalenicę. Nad dachem potynkowane, na strychu potynkowane, spędzane. Od południa na osi wejścia do sieni wystawka kryta dwuspadowym daszkiem. Dachy niskie w proporcji do wysokości ścian.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
8385 m ³	ok. 700 m ²	budynek starostwa	częściowo użytkowany (biura)

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)

Badania archeologiczne prowadzone w latach 1990, 1992-93 przez J. Pierzaka i A. Niedzielskiego.

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Obiekt w złym stanie technicznym. Użytkowany częściowo. Wymaga generalnego remontu zwłaszcza w znacznie zniszczonej części południowej, gdzie rozkopane są przez archeologów piwnice. Wymiany wymaga część stolarki zwłaszcza okiennej. Znacznie zniszczona jest zachodnia elewacja obiektu. Remontu wymagają stropy nad I piętrem.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Obiekt o znacznych walorach architektonicznych i historycznych. Przedstawia dużą wartość dla społeczności lokalnej. Konieczne jest pilne przeprowadzenie prac remontowych w budynku pod nadzorem konserwatorskim, a także znalezienie trwałego i odpowiedzialnego użytkownika, który potrafi docenić zabytkowe walory obiektu i zobowiąże się do przestrzegania związanych z tym rygorów. Budynek powinien być objęty stałą opieką konserwatorską. Wskazane jest szybkie dokończenie prac archeologicznych.

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

- Decyzja o wpisie do rejestru zabytków budynku przy Rynku nr 4 (d. Plac 15 Grudnia 4) z dnia 05.07.1983. Wojewódzki Konserwator Zabytków w Katowicach. Egzemplarz wpisu w Archiwum WOSOZ w Krakowie.
- Inwentaryzacja budynku przy Placu 15 Grudnia 4 w Olkuszu, oprac. zespół pod kier. A. Koralewskiej, Kraków 1983.
- Budynek dawnego starostwa w Olkuszu, Rynek nr 4. Wytyczne konserwatorskie, oprac. J. Pierzak i A. Niedzielski, Katowice 1993.

22. Bibliografia

- Katalog zabytków sztuki w Polsce. T. I. Województwo krakowskie. Oprac. J. Szablowski, Warszawa 1953. s.400

23. Uwagi różne

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

mgr Tadeusz Śledzikowski, XI 1999 r.
tekst
imię, nazwisko, data, podpis

J.W.
plany, rysunki
imię, nazwisko, data, podpis

J.W.
zdjęcia fotogr.
imię, nazwisko, data, podpis

Archiwum autora foto.
miejsce przechowywania negatywów

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Olkusz	Dom, Rynek 4	C.d. punktu 13 + rzut poziomy + plan sytuacyjny

Ryzalit w fasadzie

ELEWACJE. Fasada 13 osiowa, symetryczna, boniowana płasko do wysokości piętra. Otwory okienne na parterze ujęte w gładkie opaski, zwieńczone płaskimi zwornikami. Pomiędzy piętrami szeroki, potynkowany na gładko pas ujęty gzymsami kordonowymi. Otwory okienne na piętrze ujęte w płaskie obramienia. Nad nimi poprowadzony wzdłuż całej elewacji profilowany gzyms. Fasada zwieńczona fryzem ząbkowym. W trzech osiach środkowych fasady ryzalit pozorny ujęty parami pilastrów jońskich pomiędzy którymi na obu kondygnacjach otwory okienne. W osi środkowej ryzalitu na parterze główne wejście do budynku ujęte skromnym portalem zamkniętym łukiem odcinkowym. Nad wejściem balkon dostępny przez przeszklone wielokwaterowo drzwi balkonowe ujęte jednoskrzydłowymi oknami. Ryzalit zwieńczony trójkątnym frontonem ożywionym profilowanym gzymsem i fryzem ząbkowym. Elewacja boczna od północy rozwiązana identycznie jak fasada, z wyjątkiem ryzalitu. Elewacja trójosiowa. Otwory okienne w osiach skrajnych, zamurowane. Elewacja tylna od zachodu trzynastoosiowa, symetryczna, potynkowana na gładko, pozbawiona elementów dekoracyjnych. Szczyt elewacji południowej potynkowany na gładko.

WNĘTRZE. Układ wnętrza dwutraktowy. Na parterze od północy rozdzielony korytarzem międzytraktowym. Podobny układ na piętrze. Na poddaszu strych i pomieszczenie magazynowe w wystawce. W części południowej na parterze prowadzony jest remont połączony z badaniami archeologicznymi w piwnicach. W części północnej na parterze i w niektórych pomieszczeniach znajdują się biura różnych instytucji (np. związkowe lub organizacji partyjnych).

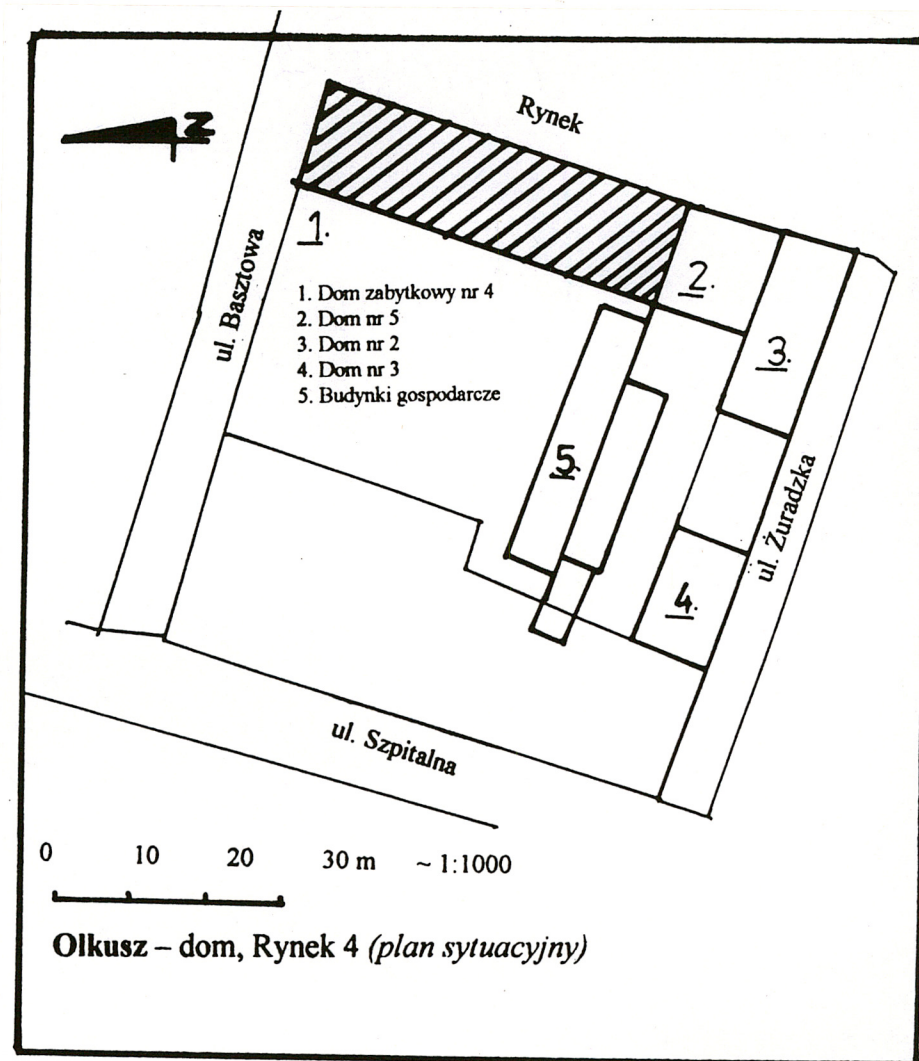
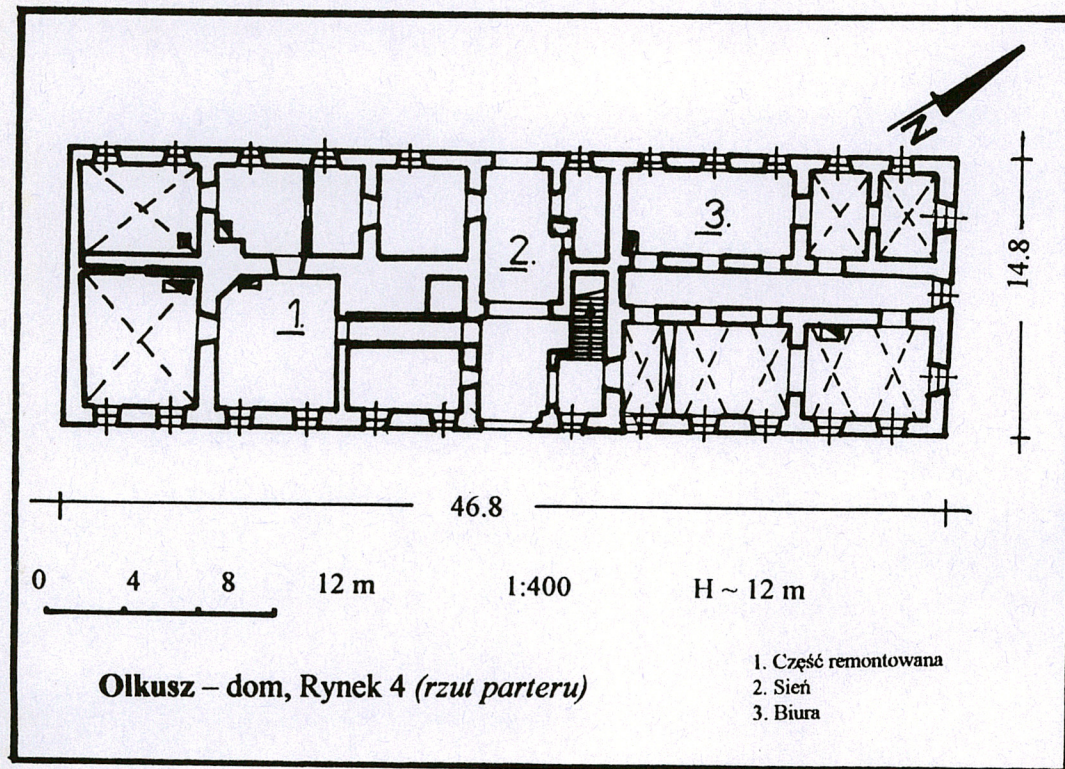
WYPOSAŻENIE. We wnętrzach zachowane kilka piecy kaflowych z XIX i 1. poł. XX w. Zachowana stolarka okienna i drzwiowa z czasu budowy obiektu. Zachowane posadzki ceramiczne w korytarzach, a także wydzielone pomieszczenia z przeszklonymi ściankami z okienkami do załatwiania interesantów. W piwnicy zachowany kamienny portal z XVI w., a na strychu konstrukcja komina spędzanego. Wnętrza budynku nieznacznie przekształcone.

INSTALACJE. Obiekt posiada instalację elektryczną, wodnokanalizacyjną i gazową.

mgr Tadeusz Śledzikowski, XI 1999 r.

Wkładkę założył:
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:
Archiwum autora foto.

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Olkusz	Dom, Rynek nr 4	Fotografie dodatkowe

Widok od północnego-wschodu

Widok od północnego-zachodu

Widok od północnego-zachodu

mgr Tadeusz Śledzikowski, XI 1999 r.

Wkładkę założył:
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:Archiwum autora foto.

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Portal w piwnicy

Wykop archeologiczny w południowej części obiektu

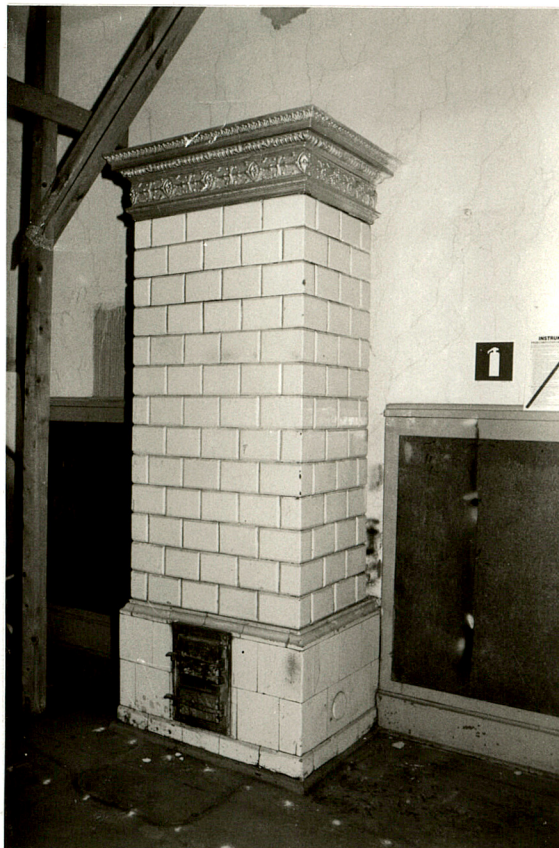

Komin na poddaszu

Korytarz na parterze w północnej części budynku

1. Miejscowość Olkusz	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Dom, Rynek nr 4	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Fotografie dodatkowe + rysunek podziału działek średniowiecznych
--------------------------	---	--

Piec w jednym z pomieszczeń

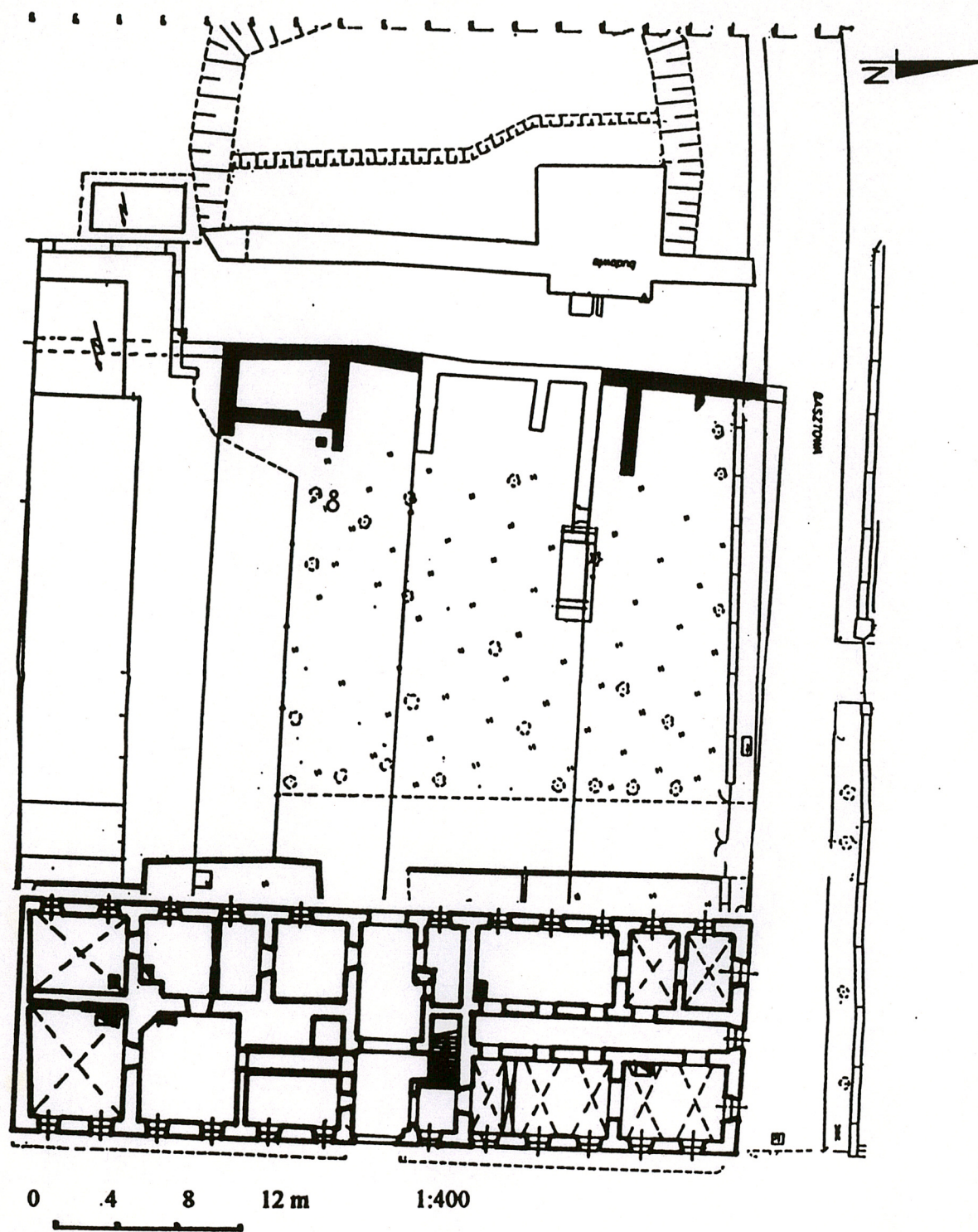
Sklepienie sieni na parterze

mgr Tadeusz Śledzikowski, XI, 1999 r.

Wkładkę założył:
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Archiwum autora foto.

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Olkusz – dom, Rynek 4 – podział działek średniowiecznych oraz relikty architektury średniowiecznej na zapleczu budynku, odkryte w trakcie wykopalisk archeologicznych w latach 1990, 1992–93 (wg. J. Pierzaka i A. Niedzielskiego)

1. Miejscowość Olkusz	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Dom, Rynek nr 4	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Fotografie dodatkowe
--------------------------	---	--

Sklepienie pomieszczenia na parterze

Wieżba dachowa

Wkładkę założył:mgr Tadeusz Śledzikowski, XI 1999 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów:Archiwum autora..foto.

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.